

שאלה: האם אפשר לצאת ידי חובת "ספירת העומר" בשמיעה מחבירו?

תשובה: לגבי ה'ספירה' עצמה, נחלקו הראשונים והפוסקים אם מועיל בזה "שומע כעונה" כמו בשאר מצות, אך לגבי הברכה ודאי מועיל לצאת מהשני כמו בכל מקום. ולכן אם יש לו ספק אם דילג יום אחד וכדומה, שאינו יכול לברך בעצמו, ראוי שיבקש מחבירו שיוציא אותו בברכה. וראה ב'הרחב דבר' מש"כ לדון האם אדם ששומע את הברכה מהש"ץ צריך לכוין שלא לצאת בברכתו.

----- הרחב דבר -----

"וספרתם" כל אחד ואחד

א] ידוע שנחלקו הראשונים האם "וספרתם לכם" הא רק לומר שזה חיוב שמוטל על כל ישראל ולא רק על בית דין, או שבא לומר שיש דין על כל אחד לספור בעצמו ולא מועיל בזה שומע כעונה.

וכפי שכותב המשנ"ב (תפט, ה): "והנה משמע מזה דבספירה אינו כמו בשאר מצות התלוי באמירה לענין קידוש והבדלה וכיו"ב, דאם שמע לחבירו ונתכוין לצאת דיוצא בזה משום דשומע כעונה, והכא גילתה התורה דלא יצא כל כמה דלא ספר בעצמו, אבל יש מאחרונים שכתבו דכונת התורה הוא רק דלא נימא דמצוה זו אבית דין לבד קאי כמו בשמיטין ויובלות דכתיב שם "וספרת לך" אלא קאי אציבור, אבל באמת אם שמע מחבירו שספר והתכוין לצאת וגם חבירו כוון להוציאו יצא כמו בכל מקום דקיי"ל שומע כעונה".

ומוסיף המשנ"ב: "וכל זה בספירה, אבל בברכה שמברכין על הספירה דכו"ע אפשר לצאת ע"י חבירו אפילו הוא בקי וכמו בכל הברכות, מיהו מנהג בכל ישראל שכל אחד מברך וסופר לעצמו ואין סומכין על הש"ץ".

מצות צריכות כונה

ב] בשו"ע (תפט, ג) כותב: "המתפלל עם הצבור מבעוד יום, מונה עמהם בלא ברכה. ואם יזכור בלילה יברך ויספור. הגה: ואפילו ענה אמן על ברכת הקהל, אם היה דעתו שלא לצאת, יחזור ויברך ויספור בלילה" – דהיינו שרק אם היה בדעתו לכוין **שלא לצאת** [ודי במחשבה ולא צריך דיבור וכלשון הרמ"א "ודעתו" אז יספור בלילה עם ברכה.

וכותב המשנ"ב (שם ס"ק יז): "ודוקא אם מתכוין שלא לצאת, אבל בסתמא יצא למ"ד דמצות א"צ כונה, ואף דפסקינן לעיל בסימן ס' דמצות צריכות כונה אפשר לענין ברכה שצריך להזכיר שם שמים צריך לחוש להך דעה". וראה בשעה"צ (אות כג) מש"כ בשם הא"ר שבמצות דרבנן י"א שאין צריכות כונה [וראה גם בבית"ל (רעג, ו ד"ה וכגון) מש"כ "אם רק נתכוין לשמוע אף שלא כוון לצאת ידי המצוה"¹].

ומעתה יש לדון, לפי מנהגינו שאנו שומעים את הברכה מפי השליח צבור לפני שאנו מברכים, האם יש בזה איזה חיסרון וחשש, שכבר יצאנו ידי חובה בברכת הש"ץ. ועד"ז יש לדון גם ב"הלל" ששומעים את הברכה מהש"ץ לפני שמברכים לבד.

¹ אך שם שאני וכפי שכותב המשנ"ב (רעא, ב) שיש ענין לקדש על הפת ובמקום סעודה, אבל בספיה"ע וכדומה לא שייך הך טעמא.

[ובעבר (גליון לט) הבאנו מש"כ בשו"ע הרב (ריג, ד; וע"ע במשנ"ב ס, י ובשעה"צ תרצ, מא) במוסגר: "שלדברי האומרים שמצות של דבריהם אין צריך כונה, אע"פ שלא נתכוין המברך להוציאו וגם הוא לא נתכוין לצאת בה, יצא בין בברכה אחרונה בין בברכה ראשונה, כגון מי שנטל פרי בידו לאכלו או מצוה לעשותו, וקודם שהספיק לברך, שמע ברכה זו מפי אחר המברך לעצמו, אין צריך לברך, ויש לחוש לדבריהם וליזהר שלא ליכנס בספק ברכה לבטלה". ועצם דברי הגר"ז הם חידוש גדול לדינא, שהרי כל הברכות כולם (מלבד ברכהמ"ז וברכת התורה) הם מדרבנן, וא"כ יהיה חשש בכל ברכה ששומע בלי כונה שיוצא בה, ויהיה אסור לברך בעצמו אח"כ²].

וממילא צ"ב טובא – ובפרט לסוברים שספירת העומר הוא רק דרבנן, מדוע בסתם אין האדם יוצא ידי חובה בברכת החזן.

וצ"ל, שבזמנינו יש אומדנא דמוכח שהאדם מתכנן לברך בעצמו, וממילא הוי כמו כונה הופכית, שמכוין שלא לצאת עם הש"ץ, ולכן אפילו אם עונה אמן על ברכת הש"ץ, יכול לכתחילה לברך לעצמו.

ואינו דומה למש"כ המשנ"ב (תפט, יז) אודות המתפלל עם הצבור מבעוד יום, שאם ענה אמן על ברכת הקהל, שרק אם היה דעתו שלא לצאת עמהם, שחוזר לברך ולספור בלילה, אבל בסתמא יצא. כי שם הוא לא מברך בעצמו (ורק סופר בעצמו) וממילא אין כאן אומדנא שלא רוצה לצאת, אא"כ מכוין להדיא. אבל בזמנינו שכל אחד נוהג לברך בעצמו והאדם מתכנן לברך בעצמו, הרי זה מוכיח שלא נתכוין לצאת בברכת הש"ץ.

וכ"כ בספר ברכת הבית (שער ז אות ו) שכששומע הברכה והספירה מהש"ץ יתכוין שלא לצאת, ואם שמע סתם – אם דרכו תמיד לברך ולספור בעצמו, גם עתה יכול לברך בעצמו.

ועל הצד היותר טוב – כדאי שיהיה בדעתו שאינו מתכוון לצאת עם הש"ץ בברכתו.

כונת שומע ומשמיע

ג] אולם מי שיש לו ספק אם דילג יום אחד וכדומה ואינו יכול לברך בעצמו, ודאי ראוי שיצא מחבירו או מהש"ץ, וכפי שכותב המשנ"ב (ס"ק לז): "ונכון בזה שישמע הברכה מן הש"ץ או מאחד מהמברכין ויענה אמן בכונה לצאת ואח"כ יספור". וע"ע בשעה"צ (תפט, ה): "ומכל מקום פשוט דאם יש לו ספק באיזה ענין דצריך לספור בלי ברכה, אם יכול לשמוע הברכה מפי אחרים [ויחשב בדעתו לצאת בהברכה אם הוא מחוייב בדבר³] בודאי נכון לעשות כן".

אך יש להעיר – שהמשנ"ב לא מזכיר שאם בא לצאת ידי חובה מהשני לא מהני אא"כ יש כונת שומע ומשמיע (כמבואר בסי' ריג), ואם לא יבקש מהש"ץ להוציאו, אין בזמנינו כונת משמיע על זה.

² יש לציין שהמשנ"ב לא מביא את דברי הגר"ז, ומשום מה גם בגר"ז זה מופיע בסוגריים. וע"ע ברע"א סימן ריג.

³ יש כאן חידוש שאם אינו מחוייב בדבר ומכוין לצאת שיש בזה חיסרון ואכ"מ.